

გაზეთის ფასი

თვილისში და გა- რეშე ადგილებში: ზაფხულის ერთის წლისა — 7 მან.	ზაფხულისთვის:	6 მან.
ნახევარის წლისა — 4 —	—	3 — 50 კ.
სამის თვისა — 2 — 50 კ.	—	2 —
მართის თვისა — 1 —	—	75 კ.
საღვე ერთის ნომრისა	—	15 კ.

რედაქციის კანტორაში მიიღება ყოველ-გვარი განცხადება სხვა და სხვა ენებზედ. შპის განცხადების დაბეჭდვისათვის ჩვეულ-ბრუნის ასობით გაზეთის სტრიქონზედ 8 კაპ., ასო მთავრულდნით — ასობზე 1/2 კაპ.

„დროება“ გამოდის კვირაში ერთხელ, პარასკეობით.

დროება

ხელის-მოწერა მიიღება: შარქინული
ბიზნეს-ბიუროსში

თვილისში — „დროებას“ რედაქციის კანტორაში, შელი-ქიშვილის და კაპა. სტამბაში, ხანის ქუჩაზედ, ამბუტის სახლში.
თვილისის გარეშე მცხოვრებთათვის ადრესი: Вь Тифлись. Вь контору редакцій грузинской газеты „ВРЕМЯ“.

ჭაშთაისში — ბ. ძალანდარაშვილთან (სახლიერო სასწავლე-ბელში) და ლ. ლოლუასთან მაგარინის ქუჩაზე ხოჯაშვილის სახ-

ბეტორს ორი თვის განმავლობაში შეუძლია უკანვე მიიღოს თავის ხარჯით სტატია, რომელიც გამოგზავნილი იყო „დროებაზე“ დასაბეჭდად, მაგრამ, რომლისაზე მიზნების გამო, არ დაბეჭდა.

თუ აუცილებელი საჭიროება მოითხოვს, რედაქცია შეამოკლებს, გამოგზავნილ სტატიასა და ისე დაბეჭდს გაზეთში.

საკონსტიტუციო და სალიბერატორო გაზეთი.

ფელიქსადი მენქვესე.

ნახევარი წლის ხელის-მოწერა

„დროებაზე“

მოიღება თვილისში — „დროების“ რედაქციის კანტორაში (ხანის ქუჩაზე, მედიკინის და კაპ. სტამბაში) და

ჭაშთაისში — მაგარინის ძალანდარაშვილთან (სახლიერო სასწავლე-ბელში).

ხელ-მოწერის ფასი

მან. კაპ.
ნახევარ წლისა, გაუზღვენილათ — 3 და 50
თვილისში და სხვაგან, გაუზღვენილათ — 4 მან.
შინც მთელი წლის „დროებისა“ და ნახევარი წლის (1 ივლისიდან) „დროებისა“ დაბეჭდვას მოინდომებს, იმან ვქვესი მან. უნდა გამოგზავნოს „დროებისა“ ან „პრებულის“ რედაქციის კანტორაში.

შინაარსი

რედაქციის განცხადება. — საჭიროა ძველსაში უნივერსიტეტი, თუ არა? საქართველო: ჭაშთაისის ამბები („დროების“ კორესპონდენცია). — წერილი ამბები. — რუსეთი: წერილი ამბები. — უცხო ქვეყნები: საფრანგეთი, — ინგლისი, — შვეიცარია, — ესტონია და მენგრო, — მსხანია, — იტალია. — ნარევი. — ბიბლიოგრაფიული განცხადებები.

საპროლა კავასიაში უნივერსიტეტი, თუ არა?

ხალხისათვის კეთილ-დღეობის მსურველნი ათასნაირ სხვა და სხვა საშუალებას გვიქადავებენ და გვირჩევენ ხოლმე ამ კეთილდღეობაში მისაღწევად. ზოგი ამბობს, ხალხს კეთილ-დღეობა მხოლოდ მაშინ მიეწიება, როდესაც ყოველ სოფელში სასოფლო შრომელები იქნება განხილნი; ზოგის აზრით, თუ პურის მალაზიები არ გაიშარათ სოფლებში, ხალხის კეთილ-დღეობა ყოველად შეუძლებელია; ზოგი ხალხის ბედნიერებას სასოფლო ბანკებზე აყარებს; ზოგი პოლიტიკურ მდგომარეობაზე და თავისუფლებაზე მიგვივითებენ და სხვ. თითოეული ამ ხალხის მზრუნველთაგანი დარწმუნებულია, რომ ქვეყნის გაბედნიერებას და ხალხის კეთილდღეობით ცხოვრებას მხოლოდ მაშინ მოეწივრობთ, როდესაც იმათ რჩევას შევისმენთ და სისრულეში მოვიყვანთ.

მართალია, თითოეული ზემოხსენებულ საშუალებათაგანი ხან ცოტათი ხან ძალიან ხელს უშობდა და ეხმარება რომლისაზე ხალხის ცუდი მდგომარეობიდან გამოკვანას. მაგრამ ისიც მართალია, რომ ვერცერთი ამ მკადავებელთაგანი ვერ დაამტკიცებს, რომ ხალხის ცხოვრების გაუმჯობესება და განსაკუთრებით იმის ბედნიერება მხოლოდ იმერეთის საქმის აღსრულებაზე იყოს დამოკიდებული, რომელიც რედაქცია ის ხელს მიგვიშვებს. ადამიანი და ხალხი მაშინა კი არაა, რომელსაც ხშირად მხოლოდ ერთი მანქლით დაბრუნებებს და ახმუშავებს კაცთ ხალხის ცხოვრებას ისეთი რთული რამაა, იმის დატრიალებას იმ-

დენი სხვა და სხვა ჭახრებები, მანქლები და ხან ჩაქუჩები სჭირია და სატიკერებს იმდენ-ნაირი წაშლები, რომ მხოლოდ იმას, ვისაც ამ რთული ცხოვრების გაგება არა აქვს, შეუძლია სთქვას, რომ ხალხის ცხოვრების გაუმჯობესობისათვის მხოლოდ ერთი რომელიმე საგანი საჭიროა.

შველა ამ ნაირ-ნაირ საშუალებების ცხოვრებაში აღსარულდებლათ საჭიროა, რომ საზოგადოებას კაცები ყვანდეს, საჭიროა ისეთი კაცები, რომელთაც ხალხის კეთილდღეობისთვის შესტიოდეთ გული და იმის დახმარებისათვის საქამო ცოდნა და სურვილიც ჰქონდესთ.

ამისთანა კაცებს საზოგადოებას უმალესი სასწავლებლები უშუადებენ, და ამ სასწავლებლებში პირველი ადგილი, უყველია, უნივერსიტეტს უჭირავს. მართლაც კარგ უნივერსიტეტსავეთ, ყმაწვილ კაცს ვერც-ერთი სხვა სასწავლებელი ვერ გაუხსნის გონებას და ვერ გააგებინებს ხალხის საჭიროებას და მოთხოვნილებას; თვით ცხოვრებაში გამოსადეგ ცოდნას გარდა, ყოველ ყმაწვილ კაცს ის პატიოსნების და მოქალაქეობის თესლოს უნერგავს გულში, დე ეს თესლი, თუ კარგათ შემუშავებულ ნიადაგზე დაეარდა, დარწმუნებული იყავით, ყოველთვის სასარგებლო ნაყოფს მოიტანს *).

როგორ გგონათ, ამისთანა საზოგადო საქმეებისთვის გულ-შემატყვარი კაცები და მასადამე ამისთანა კაცების აღმზრდელი და გამარჯვებელი უმალესი სასწავლებელი სჭირია ჩვენს ქვეყანას, თუ არა?

მს კითხვა ისე ცხადია, რომ ამის წინააღმდეგი გვეგონა, ერთი არ ამოჩნდეს არც ჩვენ მკითხველებში და არც საზოგადოთ სხვებში, რომელთაც ცოტათი მაინც კი გაეგებათ ჩვენი ახლანდელი მდგომარეობის ამბავი, და ამიტომ იმაზე პასუხსაც არ მოგცემთ.

მიტყვით მხოლოდ, რომ ძველსაში უნივერსიტეტის გახსნა ძლიერ გაუადვილებდა ჩვენს მამებს შეიღების აღზრდას და ჩვენს ახლანდელ მამებს — უმალესი სწავლის მიღებას. უნივერსიტეტი გააჩნდა ჩვენში გონებით ცხოვრებას და ჭკუის მოძრაობას; უნივერსიტეტის შემწევობით, ჩვენი მეურნეობა, ჩვენი ეპრობა, ჩვენი საზოგადო ცხოვრება წინ წაიწვიდა; უნივერსიტეტის წყალობით, ჩვენ გაიცნობდით ჩვენ თავს, ჩვენ შევიტყობდით — რამდენი სიმდიდრე, რამდენი სიუხვე მოუტია ჩვენი ქვეყნისთვის ბუნებას — და მისივე შეწვევით, ამ სიმდიდრის გამოუყენებას დაისწავლიდით. მართი სიტყვით, ვერ ჩამოთვლის კაცი იმ სარგებლობას, რომელსაც ჩვენ უნივერსიტეტი მოგვტანდა. ჩვენი აზრით, ის ჩვენში მმართველობასაც და ქვეყანასაც უფრო მომეტებულ სარგებლობას მოუტანდა,

*) თუ ზოგიერთი ჩვენი ახალგაზდების მაგალითი არ ამარტობს ამ აზრს, თუ ზოგიერთი უნივერსიტეტში კურს-გათავებული ჩვენი ყმაწვილები მხოლოდ თავის მუცლისა და გულის, და არა საზოგადოების, საზნაურს შეუდგენენ — ამის უმთავრესი მიზეზი ხშირად ის იყო, რომ ისინი თავიდავმე არ იყვნენ კარგათ მზრუნველნი კეთილი თესლის მისაღებად. ამას გარდა „ბეჭერ“ კარგში „რამდენსამე“ უხეროს ყოველთვის უნდა მოვლოდნ კაცი.

ვიღრმ რომელიმე შახანის, ხარკოვის და იქნება ზოგიერთი სხვა ქალაქების უნივერსიტეტები.

შესაძლებელია ჩვენში უნივერსიტეტის გახსნა, თუ არა? თუ ძივეში, შახანში, ხარკოვში, ოდესაში შესაძლებელი იყო, თფილისში რატომ არ შეიძლება? იქნება ზოგიერთებმა სთქვას, რომ სხვა უნივერსიტეტშიაც ნაკლებათ არიან პროფესორები, თორემ ჩვენსაში ვინღა მოვაო? იქნება ისიც სთქვან, რომ მოსწავლეები ნაკლებათ იქნებიანო?

რაც შეეხება პროფესორებს, ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ, პეტერბურღსა და ოდესას გარდა, უმეტესი ნაწილი პროფესორებისა ჩვენში უფრო დიდის სიმომენებით წამოვლენ, ვიდრე დანარჩენ პროვინციების უნივერსიტეტებში. რატომ, იკითხაეთ? იმიტომ რომ ჩვენი ქვეყანა ყოველგვარ სწავლულს აუარებულ და ჯერ ხელ-უხლებელ მეცნიერების საზრდას და მასალას წარმოუდგენს. რუსეთში ძველსაში მგორე მხარე არ მოიპოვება, სადაც ამდენი ბუნების სიმდიდრე, ნაირ-ნაირი მოვლინებაები, ნაირ-ნაირი პირუტყვები, მცენარეები და მანდულები იპოვბოდეს და სადაც ისე ნაკლებათ იყენენ ესენი გამოკლეულნი. მასადამე, რამდენ მასალას იპოვიან ჩვენში ბუნების-გამომეძიებელი პროფესორები? სხვაგან ასე პატარა სივრცეზე სად იპოვით იმდენ სხვა და სხვა ტომის ხალხებს, ათას-ნაირ ენებზე მოლაპარაკეს და ათას ნაირი ჩვეულებების დამფარველთ? მასადამე ფილოლოგები და ლინგვისტები რამდენ მასალას მოკრეფენ აქ თავიანთი მეცნიერებისთვის? აგრეთვე მატემატიკისა და სხვა ფოკულტეტების პროფესორებიც, უყველია, დიდის კმაყოფილებით წამოვლენ ჩვენში.

სტუდენტების ნაკლებობის შიში კი სრულიად არ უნდა გექონდეს. მაშინაგარიშეთ — რამდენი გიმნაზიებია ძველსაში, რამდენი ყმაწვილი კაცი ათავებს იმათში ყოველ წელიწადს კურსს და დარწმუნებით, რომ ჩვენი მომავალი უნივერსიტეტის აუდიტორიები ცარიელი არ დარჩებიან.

ჩვენ შევიტყვით, რომ წელს მარტო თფილისის კლასიკურს გიმნაზიაში ორმოც ყმაწვილის გაუთავებია სწავლა; ჭაშთაისის გიმნაზიაში კი ამაზე კიდევ უფრო ძიმეტებულს — ორმოცდა ხუთს. ანღა სტავროპოლის გიმნაზიაში, ბაქოს, მრევისის, მლადიკავკაზის გიმნაზიაში და პროვინციებში რამდენი გაათავებდა! მარტო ჭაშთაისის გიმნაზიაში, როგორც გვიამბებს, წელს ოცდა ხუთი ახალგაზდა მიდის თუ რუსეთში (მომეტებული ნაწილი თავის ხარჯით, ოთხი თუ ხუთი სახელმწიფო ხარჯით) და თუ სამზღვარს გარეთ (ოთხი მიდის). ორმოცდა ხუთ კაცში ოცდა ხუთი მიდის ცხრა მთას გადაღმა უმალესი სწავლის მისაღებად! ჩვენი აზრით, ესეც ძალიან ბევრია; მაგრამ თფილისში რომ უნივერსიტეტი იყოს, უყველია, თითქმის ყველა ორმოცდა ხუთი მოახერხებდა იქ შესვლას, რადგან ამისთვის იმდენი ღონის-ძიება არ დასჭირდებოდათ. გიმნაზიაში კურს-შესრულებულებს სემი-

ნარიელები და შინ მომზადებულნიც რომ მიუშარათ, არ შეესცებით, რომ ესთქვათ, რომ ჩვენ უნივერსიტეტზე ყოველ წელიწადს ასიღამ — ას ორმოცამდა ათამდე შევლენ, და ამაზე მომეტებული არცერთ სხვა პროვინცი-ალურ უნივერსიტეტში არ მიდის.

მაშა სადამე არც ამ მხრით წარმოგვიდგება რამე საფიქრებელი და საეჭვო. საფიქრებელი, თუ არის რამე, ისე უნივერსიტეტის გასახსნელათ ღონის-ძიების მოპოებაა, რომელიც კარგა ბლომათ სჭირდება ხოლმე, განსაკუთრებით პირველ დასაწყისში. მაგრამ ამ საგანზე დღეს ჩვენ ვერაფრის თქმა ვერ შეგვიძლია.

6.7/62

საქართველო

ჭაშთაისის ამბები

(„დროების“ კორესპონდენცია)

თფილისში თქვენ, უფალო რედაქტორო, ამ ჭამათ ამბებს მოკლებული უნდა იყოთ. იმ დღეს რომ მე თფილისი ვნახე, სრულიად დაცარიელებული იყო; მისი მცხოვრებნი ზოგი ბორჯომს წასულან, ზოგი ძოჯორს, ზოგი მანგლისს, ზოგი სად და ზოგი სად. მისი მოქმედება და საქციელიც კურადლების მისაქცევი იყო, იმათ თითქმის ყველას მიუტოვებიათ თფილისი; შიგ მარტო „უბრალო ხალხი“ დარჩენილა, ისეთი, რომლის ამბები არავის არ მიახნია შესანიშნავათ. მაშ თქვენ ეხლა ამბების დამწეული იქნებით; და დიდის მაღლობით და სიხარულით მიაქცევთ ყურადღებას ჩვენს მარად მოძრავ და ცოცხალი ჭაშთაისის ამბებს.

დევწყებ ლიტერატურით და გაეთავებ პროლიტიკით. იმ დღეს უფ. შახელმა წაგვიკითხათათვის ახალი თარგმანი ლერმონტოვის „დემონისა.“ მარდწყევტით შემიძლია გითხრათ, რომ ჩვენი ღარიბი ლიტერატურისთვის ეს ჩინებული მოპოებაა. თუმც „დემონს“ ჩვენ დროში გვირჩინათ გაუთხებდა და შემოაკლდა თავისი უწინდელი მნიშვნელობა, ის მნიშვნელობა, რომელიც ამას წინათ სძრავდა მთელ განათლებულ საზოგადოებას, მაგრამ ჩვენებური მკითხველისთვის ეს მნიშვნელობა ჯერაც არ გამქრალა, და „დემონური“ ოცნება და სიყვარული ჯერაც საკეთილოა ჩვენთვის. ალბათ ამ აზრს უხელმძღვანელებია უფ. შახელის კალიმისთვის, „დემონის“ გადმოთარგმნის დროს. — ლერმონტოვის „დემონი“ ქართულ ენაზე სწორეთ თავის შესაფერ გაწყობილებაში გამოდის. უფ. შახელის ლექსი ამ თარგმანში ისეთი მსუბუქი და გრძობით საესეა, მისი გამოთქმა ისე საკვირველად უახლოვდება ლერმონტოვის აზრს და სიტყვასაც, რომ მკითხველი გაკვირვებული რჩება, რა ნაირათ მოახერხა უფ. შახელმა ქართული ენის და ლექსის ამ რიგათ დახველა და შემუშავება.

თარგმანთან უფ. შახელმა წაგვიკითხა ორი-ორე საკუთარი ლექსიც, მე უწინაც წაკითხული მქონდა რამდენიმე დაბეჭდილი ლექსი უფ.

შაზელისა, და იმ ლექსების წაკითხვიდან ის აზრი დამრჩენია, რომ უფ. შაზელი ნიჭიერი კაცია, რომელსაც ხშირად ნამდვილი პოეზიის ნაპერწკალი ჩაუნთია თავის ლექსებში. უფ. შაზელის ლექსში მე ხშირად იმ ნაკლულევა-ნებას ვხედავდი, რომ მისი გრძობა, მისი ნდობა, სურვილი, რაღაც ნაირ ბურულში სწნდა, ნისლიანი იყო, და ამას გამო საკმაო შთაბეჭდილებას ვერ სტოვებდა მკითხველის გრძობაში და ტენში. ამ საზოგადო ნაკლულევა-ნებას ისიც აძლიერებდა, რომ უფ. შაზელი ხშირად ურევდა თავის ლექსებში მთელ სტრიქონებს ძველებური ენით და კილოზე დაწერილს. მაგრამ, საზოგადოთ კი, მის ლექსში ნამდვილი გულის ტანჯვა, ნამდვილი გრძობის ფეთქა-ისმოდა, ისეთი, რომლის მიბძვა, რომლის გამოგონება ყოველთვის შეუძლებელია და ყოველთვის ცივად სტოვებს მკითხველის გულს. შაზელის ლექსი კი ხშირად აღლვებდა კაცს და ხანდისხან ხანგრძლივ შთაბეჭდილებასაც სტოვებდა მასში.

მით უფრო შიამა მე ეხლა ის გარემოება, რომ ეხლანდელ მის ლექსებში—თუ მეტის-მეტათ არ ვსცდები—სიხანს ახალი სტალია მისი ნიჭის გახსნისა. ზერ ეს უნდა გითხრათ, რომ იმ ორიოდ ლექსში, რომელიც იმან ეხლა წაკვირებთ, მე იშვიათად შემხედვინა უსარგებლო, ნამეტანი სიტყვები და სტრიქონები. ჩვენ პოეტებს (ან, უკეთ ესთქვა, სუტ-პოეტებს) ისეთ ნაირად უჭირთ ლექსის გამოყვანილობა, რომ რითმის ან კუბლეტის გულისთვის ისინი სიტყვების ან ფრაზების გამეორებას, სიუხვეს როდი ზოგვენ. მათთვის უმთავრესი საქმე ის კი არაა, რომ რომელიმე პოეტური აზრი ან სურათი რაც შეიძლება უფრო ნათლად და მშვენიერად გამოხატონ, არა. ისინი ცდილობენ ოთხ-ოთხ ან ექვს-ექვს სტრიქონიანი კუბლეტები შეადგინონ, თანა-სწორ მარცვლებიანი და რითმით დაბოლო-ვონ. მაშინ თუ არა ხეირიანი სურათი, გა-მოითქმება თუ არა ნათელი აზრი, იმეტი-ღების თუ არა კაცის გრძობაზე, — ამას ჩე-ნი ლექსების ფაბრიკანტები არ დაეძებენ. ამ ცოდვაში კისრამდი ჩაფლული არიან სხვა და სხვა წყალტუბლები, მოენიძებები და იმით მსგავსი სუტ-პოეტები. მასაკვირველი ისაა, რომ ამ ცოდვაში ხანდისხან ისეთი ნიჭიერი მწერლებიც ადგაძენ ფეხს, როგორც ა. წერეთელი და შაზელი. ჩვენს ლიტერატურა-ში ამ ცოდვაში უმანკოთ დარჩა მარტო ნ. ბარათაშვილი და ილ. შავჭავჭავი, და მე მე-ტის მეტის სიამოვნებით ვნიშნავ, შაზელის უ-კანასკნელი ლექსებიდან, რომ იმას ამ ცო-დვაში ხელი გაუბანია, და ამ მხრით დაამხა-ნაგებია ამ უკანასკნელ პოეტებს.

არ შემძლია არ შენიშნო აქ, რომ ლე-ქსის გამოკვანილობას, ფაქტურას, დიდი მნი-შვნელობა აქვს ლიტერატურაში. ლერმონ-ტოვის ღირსება რუ-ულ ლიტერატურაში, მისი შინაარსის გარდა, იმაზე იყო დამოკიდებუ-ლი, რომ ეს პოეტი სწორედ „ფოლადის ლექსს“ სწერდა, ისეთ, რომელსაც ნამეტანი სიტყვების უქონლობა და გარეგნა შემუშა-ვება სურათებსა და აზრებს გასაკვირველ ძალას და სიამარვეს აძლევდა. ამ მხრით იმას რუსულ ლიტერატურაში თითქმის არაფერ უდ-გია გვერდით, როგორც ფრანკულულ ლიტე-რატურაში ამ თვისებით ყველაზე უფრო მღ-ლა სდგას ბარბიე და ნემეცურში—შილდე-რი. ცუდი როდი იქნება, ჩვენმა პოეტებმაც რომ მიაქციონ ცოტადენი ყურადღება ამ თვისებას, და უფ. შაზელის მაგალითს მიყვენ, რომლის ლექსები, დამჯერეთ, დად ღირსე-ბას შეიძენენ ამ გვარს შემუშავებით.

თუ ვ დლიერაც რომ დამედუროთ ამ გრ-ძელი საუბრისათვის ლიტერატურაზე, მაინც განვიგრძობებ, რომ, ჩემი აზრით, „ლემონს“ თარგმნას და ლერმონტოვის ლექსების კითხ-ვას მოუხდენია უფ. შაზელში ეს სასარგებ-

ლო წინ-წაწევა. აქედან მე ის დასკვნა მინდა გამოვიყვანო, რომ თუ ნამდვილი ნიჭის პატ-რონს და გრძობის ცხოვრებაში გამოცდილს უფ. შაზელს სარგებლობა მოუტანა ხეირიანი პოეზიის გაცნობამ და გადმოთარგმნამ, რას დააშავებენ ზოგიერთი ჩვენი ლექსების მწერ-ლები, მის მაგალითს რომ მიყვენ, და სუსტი ლექსების წერის მაგიერ ხეირიანი ლექსები სთარგმნან! ამითი, მგონია, მათი საკუთარი ლექსების ღირსებაც გაძლიერდება. შექველია, უფ. წყალტუბელმა (მაგალითად) ათი ათასი პოემაც რომ გადმოთარგმნოს, პოეტურ ნიჭ-მაინც ვერ შეიძენს, მაგრამ რათ არ სცდის ამ საქმეში თავის ძალას, მაგალითად, უფ. მ. შალადილელი, რომლის ლექსებში სწნდა ცო-ტადენი ნიჭი, და რომლის ნაკლულევა-ნება მხოლოდ ის იყო, რომ გრძობის და აზრის ცხოვრებაში ის სრულიად გამოუტყდელი და უმეცარი იყო?

მე დარწმუნებული ვარ, რომ თქვენ, უფ-რედაქტორო, თქვენი მკითხველებითურთ, სრუ-ლიად დამეთანხმებით ამ ჩემს სჯავზე განსაკუ-თრებით მაშინ, როცა „ძრებულში“ წაკითხ-ხეთ „ღემონის“ თარგმანს და უფ. შაზელის ლექსებს. (მე დამაიწყდა მეთქვა, რომ ეს ლე-ქსები და თარგმანი გადმომცა მე უფ. შაზელ-მა „ძრებულისთვის“).

ძმარა ლიტერატურაზე. მორიდე სიტყვაც ეთქვათ აქურ ცხოვრებაზე. იცით, რაზე ლა-პარაკობს მთელი ქუთაისი ამ ორი კვირის განმავლობაში? აი რაზე.

ქუთაისის უფხვში, ნაქერალის მთის ძირში, ტყე-ბუღას, ორმოცდა ხუთში გამოჩენილა ქვის ნახშირი ჩინებული ღირსების, ისეთი, რომ ნიუ-ქსტლის ნახშირს არ ჩამოუყარ-დება. შესანიშნავია, რომ იმ მთას, რომელში-ც ეს ნახშირი იპოება უ რ გ ე მ ის გ ო რ ა ს უძ-ხოლდენ. მაშინ მთავრობას მოენდობა ამ ნახშირის ზიდვა, და პირობა შეეკრა მებატო-ნებთან ამ საგანზე. მებატონებს თთ, აგია-შვილებს და ძანდელაკებს წამოდაეხიათ მა-შინ მათი გლეხები, მასრაშვილები, უჩივლიათ, და ბოლოს ორმოცდა ექვსში მორიგებულან, იმ პირობით, რომ მებატონებს მიუციათ მო-რიგების პირობა: „ნახევარი თქვენ და ნახე-ვარი ჩვენო.“ შემდეგ მოხდა ომა, მთავრო-ბამ ნახშირის ზიდვას თავი დაანება, რადგანც იმას შავ ზღვაზე ფლოტი მოესპო, და საქმე გაუყრდა. ამ სამი წლის წინეთ მოსულა აქ უფ. ნოვოსელსკი, რომელიც რუსეთში ცნობილია მრავალი კომპანიების გაწყობით და დანგრე-ვით, და მორიგებია მარტო უფ. ძანდელაკებს და აკა-შვილებს, იმ პირობით, რომ 19 იე-ნისს 1871 დამიტკიცეთ ნასყიდობის წერილი და მიიღეთ ოთხმოცი ათასი მანეთით. ნახში-რის მთა კი, სულ ცოტა რომ თქვას კაცმა, ათ შადენათ მაინც ღირს. მაშინვე, რასაკე-რ-ველია, მასრაშვილებმა ხელ-ახლად დაე ატე-ხეს. იმათ გარდა, გაყიდვებებს წამოედავა ერთი მათა ნათესავი, სოლომონ ნიჯარაძის ქერივი, რომელსაც თურმე მეექვსედი ნაწილი ჰქონია ნახშირითი ამ მამულიდან. ბუცდა ერ-თი უშველებელი აყალ-მაყალი, გაყიდვლე-ბმა დამტკიცება მოინდომეს ნასყიდობისა, მა-გრამ ვერ მოახერხეს, და ეხლა არის ქუთაის-ში ერთი დაუბოლოებელი სჯა ამ საგანზე. საზოგადო აზრი ისაა, რომ „ამ კაცებს რა და-ემართათ, ფული აქეთ ასაღები და გასაყფო, და აღებას ვერ ახერხებენო, თითქო ეს ძნე-ლი საქმე იყოსო.“ ამ ნაირი სულწასული ჯა ჩინებულათ გეხატავს ჩვენებურ ხასიათს. მღონდ კი ფული ჩაიგდოს ჩვენებურმა კაც-მა ხელში, და ცოტა იქნება თუ ბევრი, წამ-წარდება ის როდისმე თუ არა, ამას ის როდი დაეძბს. საკვირველი ამ საქმეში ის არის, რომ ჩვენი უმჯობესი სიმდიდრე, სეთი, რომ ბევრა ტურა იკიდებს ტყეში, სანამ იმის მ-გა-ესი რამე გამოჩნდება ჩვენ ქვეყანაში, ჩვენი ხე-ლიდან გადის, და კაცი იმას არ კითხულობს,

სახეიროთ გადის ის ჩვენი ხელიდან, თუ საე-ნებულათ, გაგვაკეთებს ჩვენ ეს გაყიდვა, თუ გაგვაფუტებს! როცა ამ საქმეზე სჯას ყურს ეუფლებ, ხშირად მახსენდება იმ ელეური ხალ-ხის სიხარული, რომელთაც ევროპიელები ორ-ფარიან ტატილოებს და სარკვებს აძლევენ, და სამაგიეროთ წმინდა ოქროს და ძვირფას სპილოს კილებს ართმევენ, ხანდისხან კიდევ შეილებსაც, ტყვეთ გასაყიდვლათ...

შექველია, უფ. ნოვოსელსკის ვერაფერ უზ-რახანს მის მოქმედებას, ამიტომ რომ, რო-გორც მოვეჭრე, ის სცდილობს რაც შეიძლე-ბა უფრო იაფათ შეიძინოს მამული. მაგ-რამ გასაკვირველი ის არის, რომ გამყიდვე-ლები არც იმას ეძებენ, რომ ჯერ ნამდვილათ ამოხსნდეს—იმათი ეს მამული თუ სხვისი, არც იმას, რომ შეიტყონ, რა ღირს ის მამული, რა სიმდიდრეა შიგ, და შეიძლება თუ არა სხვაგან უფრო სახეიროთ მისი გაყიდვა... მაგრამ ესეც მათი საქმეა, იყავნ ნება მათი...

მხლა რამდენიმე სიტყვას იმის თაობაზედაც გეტყვით, თუ რა მიზნით ფიქრობს ქუთაისი, რომ სჯობს გამყიდველებმა ეხლავე ფული აი-ლონო. „შული“, უნდა იცოდეთ, აქაური ნა-ტერის თვლია, და სწორედ ნატერის თვლი-ვით გაძვირებულა. ქურებში თითს დაიცობთ, რომ შეიტყონ, რა პირობებს აძლევენ მსეს-ხებლები მასესხებლებს და რა სარგებელს იხ-დიან ხასეს ფულში. წარმოიდგინეთ, რომ აქ იშვიათი არ არის ფულის სესხება თუ მან ში მან ეთათ თე ვი! მთი შაური და ორი აბაზი ხომ ეხლა ფულის მზანდაა. ძლიერსა-ლი კაცი აბაზზე და ექვს შაურზე ნაკლებ აქ ფულს ვერ იშვავს, იმასაც გირაოთი. სულ უკანასკნელი სარგებელი მაშ ოცდა ხუთი პროცენტი ყოფილა; და ისე ვექსილი არ და-იწერება აქ, ზედ რომ ცალკე პირობა არ და-იწეროს, რომელშიაც გამოიყვანება, რომ თუ ვადაზე ფული არ გარდაგინადე, ამდენი და ამ-დენი შტრაფი ეხსალო დღეშიო. შამოდის სულ ერთიანათ ას პროცენტზე მეტი, ხანდისხან! ასე გაძვირებულა აქ ფული, ასე დამშეულია ამ საგანზე ჩვენი ქუთაისი. სოფლებში, თურმე, ფული მამასისხლის ფასათ ღირს. წარმოიდგი-ნეთ, რომ იქ ასი პროცენტი სულ უკანასკნე-ლი, იაფი ფ-სია, და ერთ გლეხს ვერ ნახე თურმე, რომ კისრამდი ჩაფლული არ იყოს გაღუბდელ ვალში... ახსაურებზე და თავა-ღებზე, რაღა ლაპარაკი უნდა. მე ნამდვილათ და ზედმიწევნით ვიცი, რომ რვა და ცხრა თვის განმავლობაში ასი თუმანი, ნასესხი ფუ-ლი, ორასათ გამხდარა და უმეტესი ნაწილი მებატონებისა ამ რიგათ ჩავარდნილა! „ურ-ის ვალში“, შესანიშნავი ის არის, რომ „ური-ობას“ ამ საქმეში მარტო ურები კი არ შერე-ბიან. ზოგიერთ ჩვენებს ურებზედაც გადა-უქარებიათ, მერე როგორებს, რომ იცო-დეთ!... ტყუილი კი არ უთქვამთ და შეუნიშ-ნავთ ჩვენ წინაპრებს, რომ ქრისტიანი რომ გათათრდება, თათარზე უარესი არისო!

მით უფრო შესანიშნავი და აღმატარებე-ლია ის ერთგული და ერთსული მზადება, რო-მელიც ატყვია ეხლა ქუთაისის ხელმწიფის მი-საღებლათ. შეველა ერთნაირათ ვმზადება ღირ-სეულათ და საკადრისათ მიიღონ ხელმწიფის სახლობა, და არაფერ არ ზოგავს ხარჯს და შრომას ამ მოსაწონ საქმისთვის. ამ მზადე-შაიც სიხანს ჩვენი იმერული ხასიათი, რომე-ლიც დარწმუნებულია, რომ რაც უკეთ მორ-თული და მოკავშილე იქნება, რაც უფრო აღდგისიანათ და დიდკაცურათ აჩვენებს თავს, მით უფრო ამებს შავგუსტოვას სტუმრებს... ამ მშვენიერი აზრით ამზადებენ სახლს, სა-დაც უწინ გუბერნატორები იდგენ, შაგარინის დროს,—მის გაწყობილებას მოუწდება ბევრი, ბევრი ათას ხუთასი თუმანი. ამზადებენ სა-დილს ან ეახშამს, ბაღს, ცოცხალ სურათებს ქართული ტიპებით, მარგალიტით ნაქარ ლე-ჩაქებს, ოქროთა ნაქსოვ კაბებს, ერთი სიტყ-

ვით, მზადება მეტის-მეტო, შესანიშნავი და მოსაწონარი. მაქრები დაგანსაკუთრებულ ურე-ები დაფრინავენ სიხარულით. და თუ გნე-ბათ, რომ ერთი სიტყვით, ერთი სურათით გამოგინატოთ საზოგადო აღტაცება და თავ-დადებულება ამ სასიხარულო შემთხვევისთვის, მოგახსენებთ, რომ თავდა-აზნაურობამ გადა-წყვიტა ბანკისთვის დანიშნული ფულების და-ხარჯვა ხელმწიფის შესაგებებლათ. ამ ფუ-ლისგან ზოგი ამზობენ, ოცდა ხუთი ათასი მანეთი აიღესო, და ზოგი კი—ორმოცი ათას მანეთს ახსენებენ. ნამდვილ რიცხვს კი მე ვერ გეტყვით, ამიტომ რომ ნამდვილი რიცხვი ბოლომდის არ გამოჩნდება...

მრთი სიტყვით, აღტაცება და თავდადებუ-ლება საზოგადოა. არეინ არ ზოგავს თავის უკანასკნელ ფარას და უკანასკნელ ქცევა მი-წას ღირსეული და მოსაწონი შეგებების გა-მართვისათვის.

ამბები აქ სხვაც ბევრია, მაგრამ ყველას ან ეინ მოგწერსთ, ან ეინ დაბეჭდს... 27 იენისს. ნ. სკანდელი.

ხელმწიფე იმპერატორის მობრძანებას მთი-ლისში სექტემბრის დამლევს მოელიან. ხელ-მწიფის შეხვედრისათვის მთილისში და რო-გორც დღევანდელი კორრესპონდენტი იმამ-გაიგებს მკითხველი, ქუთაისშიაც დიდი მომ-ზადება არის. მაგრამ ერთი კერძო პირისგან მოვიდა მთილისის წიგნი პეტერბუღიდან, რომელშიაც ეს პირი იწერება, აქ გავარდა ხმაო, ვითომც შეიძლება ხელმწიფე იმპერა-ტორს ამ შემოდგომაზე დაეკასიანში წაბრძანება არ მოუხდესო.

სამხედრო მინისტრი, მილიტინი, როგორც ვაზ. „მაცასს“ გაუფონია, შავი ზღვის ნაპი-რების დასახედავით დაიფლის ამ ზაფხულსაო.

რუსეთის ცეხლის გემებისა და ვაჭრობის საზო-გადოების“ დირექტორს, უფ. ჩიხაროვს რამდენიმე იმე-რული, მგერული და გურული მიუღია მატროსებათ და კაჩერებდა იმ გემებზე, რომელნიც ბათუმიდან საზღვამდი და საზღვიდან შოთამთა და რომზე და-იარებინან. მრთი „მაცასის“ კორრესპონდენტი იწერე-ბა შოთიდან, რომ ეს ახალი მატროსები და კაჩერე-ბი ძალიან კარგათ და დიდის სიბაჯითით ასრულებენ თავიანთ ვალდებულებასო. მითოეულს იმათგანს, სასმელ-საქმელს გარდა რვა მანეთი ეძლევათ თვეში ჯამაგირი ძალიან კარგი საქმეა: მოგაზაურობა და უცხო ქვე-ნების ნახვა ქუთას უფარჯიშებს და გონებას უხსნს კაცს.

„მერგის უწყებებში“ სწერენ, დიდ მთავარს მაცასის ნამსტინის დაუმტკიცებია ახალი წეს-დებულება მერგის მარაში საპატია მომ-რიგებელი მოსამართლეების თანამდებობის დაწესებაზე. მს წესდება მერგის მარის მმართველს შეუდგენია და წარუდგენია ნამეს-ტნიკისათვის.

მრთს რუ-ულ ვაზეთში სწერენ, რომ ამ მოკლე ხანს პეტერბურში გამოვა ერთი წიგნი, რომელსაც შინაგანი საქმეების სამი-ნისტრო სცემს და რომელიც სამიხრის, ბალ-ტიის გუბერნიების და მაცასის მხრის მცხო-ვრებლების ეკონომიურ მდგომარეობის შეე-ხებაო.

იენისის 25-ს ჩვენ ქალაქში პეტერბურლი-დამ ზღვის მინისტრი—ძაბბე—მოვიდა და სამი დღის შემდეგ ბორჯომს წავიდა. ზოგი-ერთს რუსულ ვაზეთებში სწერენ, რომ ძაბ-ბე შავი ზღვის ნაპირების დასახედავით მო-ვიდაო.

აქაურმა ტენიკურმა საზოგადოებამ წელს ერთი ძალიან სასარგებლო საქმე ითავა: 1 იანერიდან იმან მთილისის კლასიკურ გიმნა-ზიასთან საკვირაო ხელონების შეკოლა გახ-სნა, რომელშიაც ოსტატების შაგირდები და

იარებთან და ამ თავით წერა-კითხვას, ღურგ-
ლობას და მკედლობას ასწავლიან. ზერ-ჯერ-
ობით შკოლაში მარტო 14 შაგირდი დაი-
არბეს; ამ რიცხვში 5 რუსია, 4 ქართველი და
5 სომეხი. ასწავლიან მხოლოდ კვირაობით,
ექვს საათს; რა საათს წერა-კითხვას და ოთხს—
ხელოსნობას. შკოლა არსებობს ტენიკური
საზოგადოების ხარჯით, ჯერ-ჯერობით იმას
სხვა შემოსავალი ძალიან ნაკლებია აქვს,
რადგან შაგირდებმა ისე კარგათ არ იციან ხე-
ლობა, რომ იმათი ნახელსაქმარი რამე გაი-
ყიდოს და აქედამაც შკოლას შემოსავალი ექ-
ნეს. შკოლას ინსპექტორი, უფ. ჟონ-დერ-
ნონე აცხადებს „საქავაში“, რომ ამ ქმად
შკოლას თითქმის ყოველი საშუალება შემო-
ვლია და მომავალი წლიდან იძულებული ექ-
ნება მმართველობას მიმართოს ღონისძიების
მიცემისთვისაო.

ამ ნაირი სახელოსნო შკოლები განათლე-
ბულ ქვეყნებში მარტო შაგირდებისთვის კი
არა თვითონ მოზდილი სხვა და სხვა ხელო-
სნობის მუშებისთვისაც არიან გამართულნი, და
იმათ დიდი სარგებლობა მოაქვთ, რადგან,
უეჭველია, წერა-კითხვისა და ხელოსნობის
კარგათ მკოდნე მუშა უკეთ იმუშავებს და
უფრო მომეტებულ სარგებლობას მოუტანს
საზოგადოებასაც და თავის თავსაც, ვიდრე
უსწავლელი და თავის ხელობის ცუდად მკო-
დნე. ამიტომ სასურველია, რომ ეს ჩვენი პი-
რველი საკვირაო ხელოსნების შკოლა ამ თა-
ვითვე არ მოისპოს, რადგან ამ გვარი შკო-
ლებით გაერცლებული ხელოსნობის სწავლა
ჩვენ ხალხსა და ქვეყანას უთვალავ სარგებ-
ლობას მოუტანს.

რუსეთი

როგორც ჩვენმა მკითხველებმაც იციან,
სახელმწიფო რევეში სახალხო განათლების
სამინისტრომ შეიტანა ახალი წესდებულება
კლასიკური და რეალური გიმნაზიების თა-
ობაზე. ამას წინეთ გახეობებში სწერდნ, რომ
სახელმწიფო რჩევის კამისიამ ეს საქმე რეა-
ლური გიმნაზიების სასარგებლოდ გადაწყვი-
ტაო, ე. ი. ახალი წესდებულების ძალით, რეა-
ლურ გიმნაზიებში კურს შესრულებულებსაც
უნივერსიტეტში შეიღის უფლება უნდა მის-
ცემოდო. მაგრამ ახლა აი რას ჰსწერენ
„პეტერბურლის უწყებებში“: „ჩვენ გავგონეთ,
რომ ახალი პროექტის ძალით, უნივერსი-
ტეტებში შესვლის უფლება მხოლოდ იმ ახალ-
გაზდა ყმაწვილკაცებს ექნება, რომელნიც
კლასიკურ გიმნაზიებში გაათავებენ სწავლას
და ბერძნულსა და ლათინურ ენებს ისწავ-
ლიან. ეს პროექტი სახალხო განათლების
მინისტრის იყო. მაგრამ რეალური გიმნაზიე-
ბის თაობაზე სახელმწიფო რჩევას ჯერ არა
გადაუწყვიტარა. რადგან კლასიკური გიმნა-
ზიების წესდებულება მერობიული გიმნაზიების
წესდებულებიდან არის გადაწერილი, სასურვე-
ლია, რომ რეალური გიმნაზიების წესდებუ-
ლებაც იქიდანვე იყოს გადმოწერილი და არა
შერდგეს ისე როგორც „მოსკოვის უწყებები“
ურჩევენ. ჩვენ ენახათ—რამდონ ხანს გაძღე-
ბენ ჩვენში კლასიკური გიმნაზიები. როგორ
მალე და რანაირათ გამართებიან ჩვენში
კლასიკური გიმნაზიები, შეუძლია წარმოიდ-
გინოს კაცს, თუ მოიფიქრებს, რომ ჯერ
ახლაც დიდის გაჭირებით ვპოულობთ ლათი-
ნური და ბერძნული ენების მასწავლებლებს,
რომელთაც შერმანიდამ და ჩეხილამ ვი-
ბარებთ...“

სახალხო განათლების მინისტრი სამზღვარს
გარეთ წაუღა; იქვე წასულა უ. ბიორგიე-
სკი, რომელიც რეალური სასწავლებლების
გასაცნობათ გაუგზავნია განათლების სამინის-
ტროს. რეალური გიმნაზიების საქმე სახელმ-

წიფო რჩევაში შემოდგომამდი არ გადაწყდება.
შარშანდელი წლის განმავლობაში ხარკო-
ვის გუბერნიის ერობას სახალხო განათლე-
ბისათვის—63,440 მანეთი დაუხარჯავს; თეი-
თან ქალაქში—3,960 მან. და უეზდებში—
დანარჩენი—59,480 მან. შკოლებისა და სას-
წავლებლების რიცხვი მთელ გუბერნიაში იყო
—324. ამ შკოლებში—14,958 ვაჟი და
1,450 ქალი დაიარება.

შინაგანი საქმეების მინისტრს დაუმტკიცე-
ბია მდგისის სამეურნეო სასწავლებლის პრო-
ექტი, რომელიც ამ ქალაქის ერობას წარუდ-
გენია დასამტკიცებლათ. ამ შკოლაში 60
ყმაწვილი უნდა სწავლობდეს; ამ თავით გან-
საკუთრებით ყურადღება სასოფლო ოჯახო-
ბას და პირუტყვის მოვლას ექნება მიქცეული.
სწავლა გაგრძელდება სამ წელიწადს.

საზოგადოება, რომელიც ტენიკოლოგიურ
ინსტიტუტის სტუდენტების დასახმარებლათ
არის შემდგარი პეტერბურლში, ამ სტუდენ-
ტებისთვის იაფი სადილების გამართვას აპირებს,
ისე რომ ყოველ ღარიბ სტუდენტს შეეძ-
ლოს იქ სადილის ჭამა; და ვინც ძალიან
ღარიბია, იმათთვის სადილები მუქთად ექნება.

ლიწლანდიაში პატარა სოფელს ვერ ნახათ,
რომ შკოლა არ იყოს გამართული. მაგ-
რამ, როგორც სხვაგან, სასოფლო შკოლე-
ბის მასწავლებლები დღემდი აქაც ცუდ მდგო-
მარეობაში იყენენ. ახლა აქ გამოვიდა ახა-
ლი წესდებულება სასოფლო შკოლების მას-
წავლებლების შესახებ, რომლის ძალით ყო-
ველ სოფელს რამდენიც ჰსურს, იმდენი ჯა-
მაგირის დანიშვნა შეუძლია სოფლის მასწავ-
ლებლებისთვის, მაგრამ ეს ჯამაგირი წელი-
წადში 200 მანეთზე ნაკლები მაინც არ უნ-
და იყოს. ჯამაგირი სოფელს ან ფულათ
შეუძლია მისცეს და ან იმდენი მიწა უნდა
მისცეს, რომ იქილამ ორასი მანეთი შემოსავა-
ლი ჰქონდეს.

იაროსლავის გუბერნიის ერობას ათი ათა-
სი მანეთი გადაუღვია სასოფლო ბანკების
გასახსნელათ. მითო უეზდისათვის ამ თავით
ათას-ათასი მანეთია დანიშნული.

იმ კომისიას, რომელიც ბეჭდვის კანონების
გადასახედავით იყო პეტერბურლში დანიშნუ-
ლი, გაუთავებია თავის საქმე და, როგორც
„მოსკოვის უწყებებში“ სწერენ, სექტემბერში
ახალი ბეჭდვის კანონები გამოვა. ეს ახალი
კანონები პროვინციალურ ბეჭდვის საქმესაც
შეეხება.

ძიევის გუბერნიაში ერთი ცოლიანი სალ-
დათი, სამსახურის ვადის გათავების შემდეგ,
დაბრუნებულა თავის სოფელში და უნახავს,
რომ იმის სხვაგან ყოფნაში ოჯახს ერთი
შვილი მომეტებული შეძენია. სალდათმა ჯერ
ყვედრება დაუწყო თავის ცოლს, მერე რამ-
დონჯერმე სცემა და შემდეგ უთხრა თურმე,
რომ არც შენ და არც შენ შვილს ქვეყანაზე
ცოცხალს არ გავიშვებთო. მრთ დილას ისი-
ნი სალდაც სოფელში მიდიოდნენ და გზაზე
სამიკიტნოსთან გაჩერდნენ. მმარმა გამოუტ-
ხადა აქ ცოლს, უთუოთ ესლავ უნდა დაგარ-
ჩოო. ღედ-კაცი იმწამსვე გაიქცა თურმე
კისკენ, ჩაგდო შიგ თავის შვილი და მერე
ყველაფერი ამბავი უთხრა იქვე მყოფ გლეხ-
კაცებს. ის, რასაკვირველია, იმწამსვე დაიჭი-
რეს და ახლა სამართალშია მიცემული.

პეტერბურლში არის „სამეურნეო კოლონი-
ების საზოგადოება“, რომლის დანიშნულება,
როგორც, მგონია, ერთხელაც იყო „ღრობა-
ში“ მოხსენებული, ის არის, რომ რომელსამე
აღაგას გამართოს სამავალითო მეურნეობა

და შკოლები და დაასახლოს და ასწავლოს
იქ ახალ-გაზდა დამნაშავეებს, რომ შემდეგში
პატიოსნურათ ლუკმა-პურის მოპოების შეძ-
ლება ჰქონდეთ. მმართველობამ მისცა ამ
საზოგადოებას პეტერბურლის ახლოს 262
დესეტნა მიწა, რომელზედაც წელს, შემო-
დგომამზე, პირველი კოლონია უნდა გაიმარ-
თოს. საზოგადოებას ამ საქმისთვის 18,000
მანეთი გადაუღვია. ამ თავით კოლონიაში
მარტო 30 ყმაწვილს მიიღებენ.

ბესარაბილამ იწერებთან გავეთს „ხზში“,
რომ შარშან იენისში რომ გლეხების არე-
ლება იყო აქ, იმისთანა არეულება წელსაც
არისო. ამ არეულობის მიზეზი, კორრესპონ-
დენტის სიტყვით, ის არის, რომ მომრიგე-
ბელ მოშუამდგომელებს რივიანათ არ აუხ-
სნით გლეხებისთვის „ბატონ-ყმობის წეს-
დებულება“. მუშეა წელსაც რამდონსამე სო-
ფელში არეულა ხალხი, მაგრამ ჯოხის და
თოფის ხმარებაში საქმეს არ მიუღწევია.
მხოლოდ ორი სოფლის ხალხი ძალიან ცუდ
მდგომარეობაში არის, რადგან, ამ არეულო-
ბის გამო, იქ ვგზეკუტია ჩაუყენებიათ.

უცხო ქვეყნები

საზრანგეთი

იმ სახელმწიფო სესხზე, რომელიც საფრან-
გეთის მმართველობამ გამოაცხადა, მარტო პა-
რიჟმა 2,700 მილიონზე მოაწერა ხელი; და-
ნარჩენ საფრანგეთში და სხვა ქვეყნების ბან-
კირებმა ორ მილიარზე მეტი მოაწერეს
ასე რომ ხელის-მოწერა სულ ხუთ მილიარდა-
მდი ავიდა; მმართველობამ კი მარტო ორი
მილიარდი სესხი გამოაცხადა. ეს გარემოება
ცხადათ ამტკიცებს, რომ საფრანგეთს კიდევ
აქვს შეძლება და ნდობა.

— იენისის 18-ს შამბეტა დაბრუნებულა
პარიჟში. ამ თვის 17-ს იმასთან ბორდოში
რესპუბლიკური კამიტეტის დებუტატები იყე-
ნენ, რომელთაც შამბეტამ უთხრა, რომ აღი-
არებს ახლანდელ მმართველობას, რომელმაც
თავის მოქმედებით დაამტკიცა, რომ სიმართ-
ლე და ძალა აქვს. შამბეტას აზრით, ამ ქმად
საფრანგეთში ქველასზე მომეტებული ყურად-
ღება ხალხის განათლებასა და სამხედრო ძა-
ლის შემატებას უნდა ჰქონდეს მიქცეული.

— მერსალიდამ 15 ათასი სალდათი გაუგზავ-
ნია მმართველობას ჟონტენებლოში, სადაც
პარიჟის ინსურგენტების საქმეები უნდა გაარ-
ჩიონ. მმართველობას ეშინია, რომ ამ დროს
აქ არეულობა არ მოხდეს და ეს ჯარიც იმი-
ტომ გაუგზავნია.

— ღენერალი ბურაჟი სრულიად მორჩე-
ნილა დაპრილობისაგან (მკითხველს ესსომება,
რომ იმან თავისმოკლა მოინდომა და მა-
შინ დაიჭრა). ბაზეთებში სწერენ, რომ ბურ-
ბაკის იმ ჯარის უფროსად ნიშნავენ, რომე-
ლიც ლიონში იქნება დაყენებულიო. შულ-ჟა-
ერს სამსახურიდან თავის დანებების თხოვნა
შეუტანია სამინისტროში; იმის მაგიერათ, რო-
გორც ამბობენ, გარეშე საქმეების მინისტრათ
გერცოგი ბროილი დანიშნება.

— რადგანაც საფრანგეთს ფულები უჭირს,
ამის გამო მინისტრების რჩევაში მოლაპარა-
კება იყო თურმე სხვათა შორის იმაზედ, რომ
ჯარის რიცხვი შეეამცირათო, რადგან ჯარს
ბევრი ფულები სჭირდებაო. მაგრამ ტერის
უთქვამს, რომ, თუ ჩვენ ჯარს ერთი სალდა-
თი მოაკლდა, მე სამსახურს თავს ვანებებო;
ჩვენ ისეთ მდგომარეობაში ვართ ახლა, რომ
სამხედრო ძალის მომატება გეჭირია და არა
შემცირებაო. ამასთანავე ტერის პარიჟის ჟარ-
ტების გამაგრებაზედაც მიუქცევია ყურადღება.

— მრთს ფრანკულულ გავეთში სწერენ,
საფრანგეთის სამხედრო მინისტრი აუარებელ
საამარ მასალებს ამზადებსო; სხვათა შორის

სანტ-მარტინის და შატელორის სათოფე ფაბ-
რიკებში ყოველ დღე 1000 ტონაზე უმეტეს
თურმე მმართველობის შეკვეთით, მისს
და მმართველობას ამერიკაში, ინგლისში
და ბელგიაში შეუყვითა თურმე თოფები,
ზარბანები და სხვა საომარი იარაღები. ზერ-
საფრანგეთს უკანასკნელი ომისაგან აღწერილი
სისხლი არ შეშრობია, მორიგებაც არ გათა-
ვებულა ჯერ—და მეორე ომისთვის ემზადე-
ბიან. ამ მზადების აზრი, რასაკვირველია, ის
არის, რომ საფრანგეთს ჰსურს დაბრუნოს
უკან მლხასი და ლოტარინგია, რომელნიც
ბერმანიამ წართვა. მაგრამ ბერმანიაც თავის
მხრით, როგორც ამბობენ, დიდ მომზადება-
შია თურმე.

— შმთავრესი ყურადღება საფრანგეთის
მმართველობას ამ ქმად სამხედრო საქმეებზე
აქვს მიქცეული. ტერის აზრით, შინაგანი
მშვიდობიანობის დასაცველათ საფრანგეთისა-
თვის 400,000 მუღამა ჯარი საკმაოა. მმინაო-
ბის დროს კი ამას უკანასკნელი 700,000 რე-
ზერვი უნდა მიემატოს, ასე რომ საფრანგეთს
ერთ მილიონზე მეტი ჯარის გამოყენა შეეძ-
ლოს ბრძოლის ველზე.

— მრთს ინგლისურს გავეთში დაბეჭდილია
მრლენისიტებისა და ბურბონების პროგრამა,
რომელიც შედგენილია იმ შემთხვევისთვის—
თუ უკანასკნელ ამორჩევებში მონარხიელები
გაიმარჯვებენ. მანამ ნაციონალური ძრების
მონარხიელებმა პარტიამ უნდა შეადგინოს საფ-
რანგეთისათვის ახალი კონსტიტუცია, რომე-
ლიც მთელმა ძრებამ უნდა დაამტკიცოს;
შემდეგ გრავ შამბორს უნდა სთხოვონ, რომ
საფრანგეთის ტახტზე დაჯდეს. მუ შამბო-
რი არ დათანხმდება, კრებამ პარიჟის გრავს
უნდა სთხოვოს გვირგინის მიღება.

— მერსალიდამ არის ტელეგრაფმა, რომ
იენისის 16-ს ჭინანსის მინისტრს ნაციონალუ-
რი ძრებისთვის საფრანგეთის უკანასკნელ სესხ-
ზე ხელის-მოწერის ანგარიში წარუდგენია. ამ
ანგარიშიდან სჩანს, რომ 15 იენისს, ექვსი საათის
განმავლობაში, 4,500 მილიონზე მოაუწერიათ
ხელი. მარტო პარიჟს შეუტანია 2 1/2 მილი-
არდი, დანარჩენ საფრანგეთის პროვინციებს
—ერთი მილიარდი და სამზღვარ გარეთელ ბან-
კირებსაც—ერთი მილიარდი. ეს გარემოება
სთქვა ჭინანსის მინისტრმა, ჩვენ გვაძღეეს
ღონისძიებას ავასრულოთ ის ვალდებულება,
რომელიც ბერმანიასთან გექონდა, და დანიშ-
ნულ ვადაზე აღრე განვათავისუფლოთ ჩვენი
პროვინციები ნემცების ჯარებისაგან, რომელ-
ნიც ამ ქმად იქ არიან ჩაყენებულნი.

— რესპუბლიკურმა კამიტეტმა გამოაცხადა
თავის პროგრამა, რომელშიაც მოხსენებუ-
ლია შემდგი მოთხოვნები: ამ პარტიისა;
„რესპუბლიკური მმართველობის ფორმის და-
მკვიდრება; ყოველი მოქალაქე ვალდებული
უნდა იყოს იმსახუროს სამხედრო სამსახურ-
ში, ეკლესია და სახელმწიფო არ უნდა ერი-
ოდნენ ერთმანეთის საქმეებში; პირველ-დაწ-
ყებითი სწავლა ვალდებულებითი და უფასო
უნდა იქნეს.“

— მრთს პარიჟის გავეთში სწერენ, რომ
კომუნის სიქმეების გამოძიება გაუთავებია
მმართველობისაგან დაყენებულ კომისიას და
ახლა ამ საქმეში გარეული დამნაშავეების გა-
სამართლებსა დაიწყებო. პირველათ გარ-
ჩევენ რომ შორის საქმეს, რომლის დაძველათ
გამოჩენილი პარიჟის ადვოკატი — ლაშო —
იქნება. შემდეგ უნდა წარდგეს სასამართლოს
წინ ასი და მერე როსელი, რომელთაც
ისეთი მნიშვნელობა ჰქონდათ უკანასკნელ
პარიჟის არეულობის დროს. ამბობენ, რომ
მმართველობას ეშინია ამ საქმეების გარჩევის
დროს პარიჟში კიდევ არეულება არ ასტყდე-
სო.

ამბარია და ვინბრია

ვენის რეისრატის პოლშელომა დებუტატებ-
მა შემდეგი უფლების მინიჭება ითხოვეს
თავიანთი ქვეყნისათვის (ბალიციისთვის):
„უნივერსიტეტებში და სხვა ყველა უმაღ-
ლეს სისწავლებლებში სწავლა, ნემცური
ენის მაგიერათ, პოლშურ ენაზედ უნდა იყოს;
ნემცური თეატრები უნდა გაუქმდეს; სასამარ-
თლოებში საქმეების განხილვა მხოლოდ პოლ-
შურათ უნდა იქნეს; ვაჭრობისა და ფინანსის
სამინისტროებში მინისტრების სოვეტნიკებთ
რამდენიმე პირი პოლშელებთაგან უნდა იყე-
ნენ.“ მრთს ვენის გავეთში სწერენ, რომ

ახლანდელმა პეტროვის მინისტრების პრეზიდენტმა — გრაფ ბოგოვარტმა გამოაცხადა რომ ეს პოლიტიკის სურვილის ასრულება შესაძლებელია.

ინგლისი

ინგლისის პარლამენტში არის ახლა მოლაპარაკება იმაზე — დეპუტატების ამორჩევის დროს კენჭის ყრა საიდუმლოთ უნდა იყოს, თუ ყველა უნდა ხედავდეს-ენ ვის როგორ კენჭს უგდებდა? მრამოცი წელიწადია, რაც ინგლისის პარლამენტში თითქმის ყოველ წელიწადს არის ამასზე ლაპარაკი და რადიკალურ დეპუტატებს დღემდე ვერ აუსრულდათ თავიანთი წადილი, რომ კენჭის ყრა საიდუმლოთ იყოს. ამ საგანს ინგლისში ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს. მკითხველმა იცის, რომ მთელი ინგლისის მიწები რამდენსამე ლორდებს ეკუთვნით, რომელნიც ჭრამერებს აქირავენ თავიანთ მამულებს, რადგან თვითონ იმთ მოვლის თავი არა აქვთ. ეს ჭრამერები, რომელნიც ლორდების მიწებზე არიან დასახლებულნი და რომელნიც მასადასამე იმთგან არიან დამოკიდებულნი, ამორჩევის დროს, უმეტესად, ვერ ბედავენ ცხადთ შვიდ კენჭი ჩაუგდონ ლორდებს, რომელთაც პარლამენტში დეპუტატობა ჰსურთ. კენჭის ყრა რომ საიდუმლო იყოს, კაცმა რომ ვერ შეიტყუას — ენ ვის როგორი თეთრი თუ შავი კენჭი ჩაუგდო, მაშინ, რასაკვირველია, ამორჩევლები (ჭრამერები) ხშირათ არ ამორჩევენ თავიანთ მიწის პატრონებს (ლორდებს) და მათ ნაცვლათ ისეთ პირებს გაგზავნიდნენ პარლამენტში, რომელნიც უფრო მოსწონთ და რომელთაც იმათი მდგომარეობა და სარგებლობა უკეთ იციან. ამიტომაც ინგლისის კონსტიტუციური პარტია და მდიდრები არ ეთანხმებიან, რომ კენჭის ყრა საიდუმლო იყოს. მაგრამ ახლა ინგლისის პარლამენტში ბევრი ამორჩევა თურმე საიდუმლო კენჭის ყრის მომხრეები, ასე რომ, იმედია, პარლამენტი დამტკიცებს ამ წინადადებას.

გამარბანი

შემდეგი მაგალითი ამტკიცებს — როგორ უყვართ ნემსები ახალ დაპყრობილ ლატარიზებისა და მლზანის ფრანკულებს. „მაღენის გაზეთში“ იწერებინან სტრასბურლიდამ: „მუშინდელ დღეს აქეთ ჩვენი ქალაქი ძალიან აღვლევებოდა: ქუჩებზე, დუქნებში და სასტუმროებში აუარებელი ხალხია შეკრებილი; ყველა ძალიან გაბრაზებულია და ნემსებს ლანძღვენ. მუშინ დაბრუნდა ბერმანი იდამ აქ ერთი მლზანელი სალდათი, რომელიც დატყვევებული იყო; ქუჩაზე მოგროვილ ხალხს ელაპარაკებოდა ის — როგორ ცუდათ ეპყრობოდნენ ბერმანს იმ და რამდენი ვაჭრებმა და დამკირება მიაყენეს იქ ფრანკულების ტყვეებს. ცოტა ხანს შემდეგ ამ სალდათსა და ერთს ნემსის ყრაულს ჩხუბი მოუვიდათ. ნემსს სხვა ნემსები მიეშველენ, ფრანკულსაც თავიანთ მომხრეები ამოუჩინდნენ; შეიქნა საშინელი ჩხუბი, რომელიც, სანამ ერთი როტა სალდათები არ მოვიდნენ, მანამ არ დაწყებულა. ღღესაც ქალაქში ძალიან აღვლევებოდა ხალხი, ყველგან ქუჩებზე ჯარები დგანან და კაზარმებშია ცხადთ არიან.“ — მუშა-ხალხის არეულობა დღემდე ყველაზე უფრო ხშირათ საფრანგეთში და ინგლისში იყო. ახლა, როგორც სჩანს, ბერმანიელი მუშებიც აცხადებენ თავიანთ უკმაყოფილებას. ინგლისის 17-ს ბრესლაველში მუშებს არეულობა მოუხდენიათ. ამის წინა დღეს ქენიგსტუტში ყოფილა საშინელი არეულობა: მუშებს ძირაწათ მოუთხრიათ ერთი სახლი, რომელშიაც იმათი პატრონები იდგნენ; შემდეგ ისინი წასულან ქალაქის ნაობახში და დაჭერილები გაუთავისუფლებიათ; ამას გარდა მუშების გროვებს მდიდარი მალაზიები და სა-

სტუმროები გაუცარცვავთ. სალდათს და მეორე დღეს მახლობელ ქალაქიდან ერთი ბათალიანი სალდათები მოსულან და დაუწყებარებით მუშები; ამ დროს 60 კაცი-მოთავეები-დაუტყვევებიათ, 7 მოუკლათ და 20-მდე დაუჭრიათ.

მსაპანი

18 ივნისს მსაპანის ქორტესების სხდომაში ისეთი ამაზე მოხდა, რომელიც მეროპის პარლამენტში მხოლოდ რევოლუციისა და განხეთქილების დროს მოხდებოდა ხოლმე, ისიც ძალიან იშვიათად. ამ დღეს ქორტესებში მოლაპარაკება იყო კარლისტების წინადადებაზე — მიულოცოთ რომის პაპს 25 წლის იუბილემ, თუ არა? ამ საქმის თაობაზე ერთმა დეპუტატმა სთქვა რამდენიმე სიტყვა, რომელიც მეორე დეპუტატს არ მოეწონა; ამათ შუა შეიქნა ჯერ გაცხარებული ლაპარაკი, მერე გინება დაუწყეს ერთმანეთს და შემდეგ ერთმა ამთგანმა გაიქნა ხელი და ისეთი სილა აქა-მა მეორეს, რომ იქვე წააქცია. იმ წამსვე მთელი კრება წამოვარდა ფეხზე და დეპუტატები ორ პარტიათ გაიყვნენ; შეიქნა საშინელი არეულობა, სიღების ქმევა, მუშტებიოთა და ჯოხებით ერთმანეთის ცემა ზურგზე და თავპირში. ნახევარი საათის შემდეგ, როცა ხალხის წარმომადგენლებმა კარგათ მიღეწეს ერთმანეთი, კრება დაწყებულა და პრეზიდენტმა იმწამსვე დახურა სხდომა. მეორე დღეს სხვა და სხვა პარტების დეპუტატები ერთს კერძო სახლში შეიკრიბნენ და ბოდიში მოითხოვეს ერთმანეთის წინ.

იტალია

ინგლისის 17-ს იტალიის კოროლი, მიქტარ მმანუელი, რომში მისულა. ხალხი აღტაცებით დახვდნია იმას და იმ ღამეს ქალაქი გაჩაღებული ყოფილი. ამ დღესვე ყველა კარდინალებს მოუყრიათ პაპთან თავი და მოლაპარაკება ჰქონიათ იმაზე, თუ სად უნდა წაედღეს პაპი, როდესაც იტალიის კოროლი გადმოვა რომში? მადაუწყებრათ, რომ, თუ პაპს რომიდან წაბრძანება მოუხდა, ისევე ქორსიკაში უნდა წაედღეს.

— ბაზეთებში სწერენ, იტალიის იუსტიციის მინისტრი ამ მოკლე ხანში შეიტანს პარლამენტში წინადადებას, რომ სიკვდილით მძიმე დანაშაულებების დასჯა იტალიაში მოესპოთა. — ხალხთა-შორისი მუშების ასოციაციის წევრები იტალიაშიც ძალიან ბევრი არიან. როდესაც პარიცში არეულობა იყო, ისინი შემწობას აღვლედნ აჯანყებულებს და თავიანთ საკუთარ გაზეთში პირდაპირი თანაგრძნობა გამოაცხადეს ქომუნის წადლის და მოქმედებისა. ამის გამო კომიტეტი, რომელიც იტალიელი წევრების საქმებს განაგებდა და რომელიც ქლორენციაში იმყოფებოდა, მმართველობის განკარგულებით, ივნისის 20-ს დაიხურა.

ნარევი

მთი ბელგიურ გაზეთში სწერენ, რომ ნაპოლეონის ცოლმა — მეგენიმ — თავის მარგალიტები რვა მილიონ ფრანკთა გაყიდა. მკითხველს ესომება, როგორ ამართლებდა პიეტრი შარშან ნაპოლეონს, რომ იმას ერთი კაპეის ქონება არ გაუყოლებია საფრანგეთი-დამა. ამ ყამად ნაპოლეონს ფულები საფრანგეთში მომხრეების საშოვნელათ და აგენტების მოსასყიდველათ დასჭირებია.

ნაპოლეონი და იმის ოჯახი ყოველი ღონისძიებით სცილილბენ თურმე ინგლისში, რომ იქაური მუშა-ხალხის თანაგრძნობა დამსახურონ. ამას წინეთ თვითონ გარდაუყენებელი იმპერატორი ყოფილა ლონდონში მუშების მიტინგზე და ერთს მუშას უთქვამს იმისთვის, რომ თქვენ უსათუთ ხელ-ახლავ დაბრძანდებით საფრანგეთის ტახტზეო. ამ გვარი ხეხით ნაპოლეონს მსურს მიიხზროს თავისკენ „ხალხთა-შორისი მუშების

ასოციაცია“, რომ იმის შემწობით მომხრეები გაიზნოს საფრანგეთში...

ამ მოკლე ხანში ჩინეთში ისეთი მიწის-ძვრა ყოფილა, რომ ერთი ქალაქი სრულიად დაუშვობია; კვირანახვერის განმავლობაში არ დაწყებულა მიწის-ძვრა; იმას ორი ათასზე მეტი სახლი დაუტყვევია ბათანგის ქალაქში, და 2,300 კაცი და ქალი ამოუტყვევია. მცხოვრებლები ექვსასი ვერსის სიგრძეზე გრძობდნენ თურმე ამ საშინელ მიწის-ძვრასა.

ზოგიერთ იტალიის პროფესორებს თხოვნა მიუციათ მინისტრებისთვის; რომელთაც სთხოვეს, საფრანგეთის მმართველობის წინ იშუბადგომლონ, რომ ლ-სეცილიას აპატიონ პარიცის არეულობაში მონაწილეობის მიღება. „ჩვენ იმიტომ ვთხოვლობთ ლ-სეცილიას პატიებასაო, ამბობენ პროფესორები, რომ ის ძლიერ გამოჩენილი სწავლული და ძველებური გვარის შვილია“. მინისტრებს ამ თხოვნისთვის უფრადლება არ მიუტყვევიათ.

ქანასკნელ პარიცის არეულობაში ფრანკულებსა და პოლშელებს შუა დიდი თანაგრძნობა იყო: საფრანგეთის მმართველობა ყოველ პოლშელ ემიგრანტს იფარავდა თავის ქვეყანაში და ხშირათ ცხოვრების საშუალებასაც აძლევდა იმას. პოლშელებისთვის საფრანგეთში ცალკე სასწავლებლები და ლიცეები იყო გახსნილი. მაგრამ მას შემდეგ რაც პოლშელებმა ისეთი მონაწილეობა მიიღეს პარიცის არეულობაში, საფრანგეთის მმართველობა გაურისხდა იმათ: ყველა პოლშელი ემიგრანტი, რომელიც საფრანგეთში მსახურებენ, გამოუღდათ სამსახურიდამ, და ვინც კომუნაში ყოფილა გარეული, იმთ საფრანგეთიდანაც უპირებენ გადღებას. პოლშელებისთვის სასწავლებლები რაც იყო პარიცში გამბრთული, ყველანი დაუხურებიათ.

ღვთის-მეტყველების დოქტორის — პიხლერის — საქმე, რომელმაც პეტერბურლის პუბლიკური ბიბლიოთეკიდან რამდენიმე ასი წიგნის მოპარება აბრალდნენ, წასული თვის დამღვეს გაირჩეოდა ოლქის სასამართლოში. თვითონ ამ სწავლულის დამცველათ არსენივი უნდა ყოფილიყო, და მოახლეს დაეცა, რომელიც ემხარებოდა იმას ნაქურდალის დამალვაში, იკისრა მეორე გამოჩენილმა ადვოკატმა — სპსოვიჩმა.

პარიცის პოლიციამ გამოსცა იმ ზიანის ანგარიში, რომელიც ამ ქალაქს და იმის ახლო-მახლო ადგილებს ნემსებისაგან და კომუნისაგან მიეცა. ამ ანგარიშიდამ გტყობულობთ, რომ მართა პარიცში — 1540 სახლი დამწვარა და დაუნგრევიათ; მართა უძრავი საქონელი 600 მილიონი ფრანკის დაღუპულა; 200 მილიონის ზიანი პარიცის გარეშე მოსვლელბს და ქალაქებს მოსცემიათ.

იმ ადგილებზე, სადაც კი წასულ ომიანობის დროს ბრძოლა იყო, ერთ ამწვანებულ ხეს ვეღარ იპოვის თურმე კაცი: თოფის წამალს სულ ძირიანათ გაუხშიათურმე ყოველნაირი მცენარეები.

იტალიის და ზოგიერთ სხვა დიდ ქალაქებში პატარა ბიჭები დაიარბიან ხოლმე ქუჩებში, ვაქსი და ჩოთქი დაქვე და თუ ვისმე მსურს წადებს გაუშენდენ იქვე ქუჩაზე. ბევრი ლარბების შეილები ამითი ირჩენენ თავს. ამას წინეთ სამი ფრანკის მღვდელი იდგათურმე ერთს რომის ქუჩაში და რაღაც ძველს ათავლიერებდნენ. ამ დროს იმათთან მივიდა ჩოთქით ერთი პატარა ბიჭი, დახედა იმთ გამტყვერანებულ წადებს და უთხრა: „სარკესავით გავაზიარებ, თუ გამაწმენდინებო!“ მთმა პატრთაგანმა ამოილა ჯიბიდან რამდენიმე კაპეი და გაუშვირა პატარა ბიჭს: „პა! წადე და ილოცე რომის პაპისათვის!“ „პაპისთვის ვილოცო! სრულიად არ მსურს ტყუილად დროს დაკარგვა!“ დი-ძახა პატარა ლაცარონემ და გაიქცა. ამისთანა მარჯვე პასუხისათვის მაყურებლებმა ტაში დაკრეს პატარა ბიჭს და რამდენიმე ფრანკი თეთრი ფული ჩაუყარეს ხელში.

განცხადება საქართველოში პირველი რვეული თხზულება დიმიტრი ბაქრაძისა. კაპაზია.

I. საზოგადო მიმოხილვა. — შეველეს ქვეყნის ისტორიათ ირიცხვიან გეოლოგია და ენები. რას გვიამბობს გეოლოგია. — მნებთ ვიცით, რომ კაცობრიობის წინაპარი გაჩენილან საშუალო აზიაში და იქი-დამ გავრცელებულან ქვეყნის პირზე. — სულ ძველად მკიდრდ დაშვარებულს საზოგადოებას ვპოულობთ შინიკაში და მეგობრებში.

II. მცირე აზია. — რა მნიშვნელობა აქვს მცირე აზიას ჩვენი ისტორიისთვის. — სულ ძველად მცირე აზიაში ვპოულობთ სემიტებს და არიელებს. — მოკლე ცნობა ამ ტომებზე. მცირე აზიის არიელებთ შორის შეინიშნებიან სომხებიც და ქართველებიც. ჰეროდოტე. — ჰეროდოტეს სიტყვით ჩვენი მხარე. — ტოლმიდონი.

III. ქავკაზია. — იმისი გეოლოგიური ისტორია. — სხვა და სხვა თქმულება წარდგანა. — ეს თქმულება გვიჩვენებს უძველეს გეოლოგიურს მოვლენას. — საი-დამ წარმოსდგა ლექსი „ქავკაზია“. — ამ ლექსის ისტორია.

IV. ბერძნების კოლონიები შავი-ზღვის პირად. — სტრამონი. — როგორ გაავრცინებენ სტრამონი ქავკაზიის ადგილებს და ტომებს. — სტრამონის იბერია და აღბანია. — მსენფონტეს სურათით მესხეთი.

V. შეველეს უცხო-ტომთ კვალი ქავკაზიაში. — ამ კვალს ვპოულობთ აქაურს ენებში, სხვა და სხვა გეოგრაფიულს სახელწოდებებში, სარწმუნოებებში, ზნეობაში და ყოფა — ცხოვრებაში.

ისყიდება: თ ბ ი ლ ი ს შ ი, მელიქიშვილისა და ქამ. სტამბაში.

ბო რ შ ი, უეზიდის სასწავლებელში, შ. ხიტარა-შვილისას, მ უ თ ა ი ს შ ი, სასულიერო სასწავლებელში შ. ძალანდარიშვილისას. შასი წიგნისა გაუგზავნელად, თფილისში 50 კობ., გაგზავნით, თფილისს გარეთ 60 კობ.

ბიბლიოგრაფიული განცხადება:

ამ ახლო ხანებში გამოვა სრულათ დაბეჭდილი

წიგნი სიბრძნე სიცრუისა თქმული საბა სულხან მრბელიანისაგან.

ამ დღებში გამოვა, რუსულს ენაზედ, მელიქიშვილის და კომ. სტამბილამ პატარა წიგნი, სახელით

თფილისის ბანკის დანიშნულება მ. გ. მ — ს.

შ ი ნ ა ა რ ს ი: I. ადგილობრივის ორგანის, „ქავკაზის“, მონაწილეობის მიღება საზოგადო საქმეებში.

II. ამ ბროშურის დანიშნულება: შეუღების საქმე თფილისის გუბერნიაში.

III. ბანკის დაწესებისაგან კრედიტის მიმართულების მოთხოვნა.

IV. პრაქტიკული მხარე თფილისის ბანკისა კრედიტის დასაკმაყოფილებლათ.

V. თფილისის სათავად-აზნაურთა ბანკის პროექტის ხასიათი.

VI. წერილობანი შენიშვნები თფილისის სათავად-აზნაურთა ბანკის შესახებ.

VII. დასკვნა. შასი — 40 კაპ.